

Akbaşlı Ördekler İçin Harekete Geçme Zamanı

AVRUPA'DA yaşayan ve so-yu tehlike altındaki iki ördek türünden biri Akbaşlı ördeklerdir.. Ancak bu tehlike, Akbaşlı ördekler için bir ölçüde azalmaya başlamıştır. "Dik kuyruk" olarak da bilinen bu ördekler, tanımlanmış dokuz dalğç ördek türünden birini temsil ederler. Uçma yetenekleri pek fazla gelişmemiştir ve karaya nadiren uğrarlar. Bu tür, Avrupa, Asya ve Kuzey Afrika'da yaşayan tek dik kuyruklu ördek türüdür.

Akbaşlı ördekler, çoğunlukla, sığ, tuzlu, verimli, denize ya da nehre açılmayan göllerde yaşarlar. Yumurtaları, diğer ördek ve kaz yumurtaları arasında en büyük olma özelliğine sahiptir. Yavrular kısa sürede annelerinden bağımsız hale gelirler. Yetişkin Akbaşlı'lar, yuvarlak, büyük kafalıdır. Tüyleri mat, tatl bir kahverengindedir ve üzerlerinde daha koyu renkli çizgiler vardır. Erkeğin başı beyaz renkli olup, tepesinde siyah bir hat bulunur. Gagası çıkıntılıdır ve mat mavi bir renge sahiptir. Dişi Akbaşlı'nın başında ise mat, kahverengimsi bir hat vardır. Tepesinde bulunan bu koyu renkli hat ve yanakların üzerindeki koyu renkli kuşaklar, neredeyse başının tümünü kaplar ve açık renkli kısımların görünmesini engeller. Kuyruk yapısı her iki cinste de aynıdır. Uzun ve koyu renkli olan kuyrukları, ya kunduzunki gibi düz ya da yerle dik bir açı yapacak şekilde kalkık durur.

Bu yüzyıl içerisinde birçok Akbaşlı ördek popülasyonu yok oldu, buldukları yerler azaldı ve soyun yaşayan üyelerinde de bir dağılma oldu. Bu tür, artık İtalya, Korsika, Yunanistan, Macaristan, Yugoslavya, Arnavutluk, Fas, Mısır ve İsrail'de yaşamıyor. Bu garip kuşlara günümüzde çok ender olarak rastlanıyor ve sayıları da hızla azalıyor.

Bugün dünyada 19.000 Akbaşlı ördek yaşamakta ve çoğunluğu da Rusya ve Kazakistan'da üreyerek kış için Türkiye ve Azerbaycan'a göçmektedir. Batı Akdeniz Bölgesi'nde; İspanya, Tunus ve Cezayir arasında dağılmış 1000 kadar yerleşim bölgesi vardır. Daha önceleri bu bölgede yaşayan Akbaşlı'ların sayısını asla bilemeyeceğiz; ancak 1930'larda Hazar Denizi'nde 47.000 Akbaş yaşamaktaydı. Son otuz-kırk yıldır burada yaşamakta olanların sayısı ise 1000'den fazla değildir. Türün yokolmasının nedeni, kirletilen doğal çevre ile birlikte, avlanmadır. Üreme alanı olarak kullandıkları alanların birçoğu, çiftçilik yapma amacıyla kurutulmuş ya da kirlilik nedeniyle değerlerini yitirmişlerdir.

Bu ördekler, küçük gölleri severler ve uçmakta zorluk çektikleri için de avcıların kolay hedef olurlar. Avcılık ve yumurta toplama nedeniyle birkaç ülkedeki son kuşlar da yok olmuştur.

Son on yıl içinde alınan koruma önlemleri, Akbaşlı ördeğe daha güvenli bir gelecek sağlamıştır. Bu konuda ilk öncelik, popülasyonun büyük bir kısmının kış mevsimini geçirdiği Türkiye'deki Burdur Gölü'ne verilmiştir. Türkiye Doğal Hayatı Koruma Derneği'nin de yardımlarıyla plan, 1990'ın Aralık ayında bölge valisine gönderilmiştir. Valilik konuyla ilgilenerek, bu gölde ve Akbaşlı'ların kışı geçirdikleri bir başka göl olan Yarışlı Gölü'nde avlanmayı yasaklamıştır. Yasak, polis tarafından da

güçlendirilmiştir. Böylece 10.900 Akbaşlı ördek, yaşamlarını korkusuzca devam ettirebilmişlerdir. 1991'in Aralık ayında yapılan uluslararası bir oturumda da gölde kirliliğin ve çamurlanmanın günde-me getirdiği tehditler ele alınmıştır. Öte yandan Akbaşlı'ların yaşadığı diğer ülkelerde de bazı önlemler yürürlüğe konulmuştur.

Bu koruma önlemleri,

Akbaşlı ördek türünün yok oluşunu büyük ölçüde azaltmıştır. Bununla birlikte Rusya ve Kazakistan'da üreyen popülasyon yeterince korunmadığı sürece, türün geleceği bütünüyle güvencede sayılamaz. Üstelik bu tür için sözkonusu olan beklenmedik bir tehdit unsuru daha vardır. Anavatanı Kuzey Amerika olan ve İngiltere'de özel olarak yaşatılan Al ördek (Oxyura jamaicensis), 1950'lerde buradan kaçmayı başararak yabancı ortamda üremeye başladı. Bugün sayıları 3.500 olan Al ördekler, 1986 yılında Endülüs'e gelerek Akbaşlı ördeklerle karıştı. Ördekler ve kazlar, başka türlerle karışarak melez bir ırk oluşturabilme yetileriyle tanınırlar. Al ördekler, Yeni Zelanda'da otuz yıl içinde yöreye özgü kara ördek türünün melezleşmesine neden olmuştur. Bu nedenle aynı akıbetin Akbaşlı ördek için de sözkonusu olmasından endişe duyulmaktadır.

Bu noktada ortaya bir sorun çıkmaktadır. İspanya Doğayı Koruma Milli Kurumu (ICONA), Avrupa'da Al ördeğin yayılmasının sınırlı tutulmasını sağlamak için harekete geçme çağrısında bulunuyor. Aksi takdirde, yapılan çalışmaların ve Endülüs'te harcanan paranın sağladığı tüm yararlar, yabancı bir kaçığın, Akbaşlı ördek türünü melezleştirmeye yönelik eğilimi yüzünden yok olup gidecektir.